

МОНАРХОФАШИСТИЧКА АРМИЈА ГРЧКЕ

У периоду пре Другог светског рата доминантну улогу у политичком и економском животу Грчке имала је Енглеска, која је, ослањајући се на двор и грчку буржоазију, црпела економске користи, обезбеђивала своју превласт у овом делу Средоземља и осигуравала свој колонијални пут кроз Суецки Канал. У том периоду велики утицај на грчку буржоазију имала је и фашистичка Немачка, нарочито после преузимања власти од стране генерала Метаксаса, који је убрзано почео стварати пету колону и васпитавати своје присталице у духу немачког милитаризма.

У оваквој унутрашњо-политичкој ситуацији Грчка је 1940 године ушла у рат против Италије, а 1941 и против Немачке. Рат је затекао Грчку неспремну да се организовано супротстави фашистичкој агресији, те је, и поред огорченог отпора, после неколико месеци капитулирала. Краљ, део буржоазије и мали део оружаних снага напустили су земљу и у Каиру, под окриљем Енглеске, образовали емигрантску владу.

У току окупације у земљи је формирана Народноослободилачка војска (ЕЛАС), која се са успехом борила против окупатора и домаћих издајника. Међутим, крајем 1944 године у Грчку се вратила избегличка влада заједно са енглеским трупама под командом генерала Скоби-а. Пошто руководство ЕЛАС-а није прихватило ултиматум генерала Скоби-а да преда оружје и распусти своје трупе, дошло је до оружане борбе између енглеских трупа и јединица ЕЛАС-а у Атини и Пиреју (тзв. децембарски догађаји). На преговорима у Варкизи (предграђе Атине), 12 фебруара 1945 године, дошло је до споразума између ЕАМ-а и буржоаске владе о разоружању ЕЛАС-а, о амнестији свих политичких криваца, спровођењу избора, итд., али то није остварено.

Заузимањем власти, грчка буржоазија, почетком 1945 године, почела је да учвр-

шћује своје позиције. Енглески империјалисти су поново почели да стављају под своју контролу све гране друштвеног живота, а масован терор и прогањање демократског становништва условили су да поново оживи антифашистички покрет, који је убрзо, кроз партизанске акције, успео да створи Демократску армију и да озбиљно угрози позиције грчке буржоазије и енглеских империјалиста.

У оваквој ситуацији први задатак монархофашистичке владе састојао се у томе да створи армију и полицијски апарат који би се одупрли покрету народа за ослобођење. У томе циљу влада је добила помоћ у ратном материјалу, инструкторима итд., као и политичку подршку Енглеске, а затим и САД, које су биле живео заинтересоване да овај најјужнији део Балканског Полуострва остане под њиховом контролом.

У развојку монархофашистичке армије карактеристично је да су САД 1947 године преузеле њено снабдевање (искористићавајући немогућност Енглеске да одговори уговорним обавезама, а затим постепено и све командне позиције у војсци, оставивши Енглеској само незнатан утицај у развоју грчке полиције. Међутим, САД то нису учиниле да би помогле монархофашистичкој влади, већ првенствено ради тога да и у Средоземљу стекну војно-политичке позиције за којима су одавно тежиле. Полазећи од тога, монархофашистичка армија морала је претрпети извесне организационе измене, пошто је до 1947 године била организована по типу енглеске армије и дејствовала сагласно тактици коју су спроводили енглески официри. После преузимања командних позиција од стране САД, у армији су наступиле осетне промене у тактици, снабдевању и уопште у читавом животу армије.

Данашња подређеност грчке буржоазије политици САД и припремање грчке територије као базе за продирање на Бал-

кан и Источну Европу, свакако ће много утицати на даљи развој и војну доктрину монархофашистичке армије Грчке.

Да би се могла добити права слика о садашњим оружаним снагама Грчке, њиховим могућностима и развоју, потребно је да се укратко осврнемо на њихову организацију пре Другог светског рата, на стање у рату, развитак у условима борбе против ДА Грчке и на перспективе даљег развоја.

1939 године сувоземне снаге грчке краљевске војске састојале су се од пет армиских корпуса, 14 пешадиских дивизија, једне коњичке дивизије и јединица РВК (евзонски пук атинског гарнизона, железнички пук, команда солунске тврђаве, телеграфски пук, самостални телеграфски батаљон, пионирски батаљон, чета и ескадрон краљеве гарде и десет граничних отсека, који су попуњавани обученим људством из дивизија у чији су састав и улазили).

Ваздухопловство је располагало са 11 ескадрила јуришних авиона за непосредно дејство са трупама, 3 ескадриле морнаричке авијације, 10 ловачких ескадрила, 4 бомбардерске ескадриле и 3 групе школских авиона за обуку (укупно 271 борбени и 121 осталих авиона).

У почетку 1941 године од поморских снага Грчка је имала 2 тешке и 1 лаку крстарицу, 12 разарача, 14 торпиљарки, 6 подморница, 4 минополагача, 5 миноловаца, 4 торпедна чамца, 6 помоћних бродова и 1 школски брод. Грчка ратна морнарица имала је 55 јединица са укупном тонажом око 51.176 тона.

Поред затезања Метаксасове владе да се повећа армија, ипак је Грчка пред рат са Италијом (28 октобра 1940 године) мобилисала све људство од 20—43 године старости. Формирано је две армије од шест армиских корпуса (18 пешадиских и једна коњичка дивизија, као и пет дивизија другог позива). Укупно је мобилисано преко 500.000 људи, а узимајући у обзир жандармерију, полицију и добровољце, који су накнадно ступили, у рату је било ангажовано око 600.000 људи.

У рату против Италије, од 28 октобра 1940 године до пролећа 1941 године, грчка војска је имала видних успеха, јер је успела не само да одбрани своју територију, него је својом противофанзивом успела да избаци италијанске трупе из Северног Епира (Албанија) и да избије на линију Корча—Валона. Међутим, после напада Немачке преко Бугарске и Југославије 1941 године, Грчка армија је капитулирала. Већи део

армије је заробљен и разоружан, док је мањи део (око 3.500 официра, део флоте и око 15 хиљада војника) са владом и Генералштабом евакуисан у Египат. Од евакуисаног људства у Африци је формирана Трећа грчка бригада, која је ушла у састав VIII енглеске армије. (Доцније ова бригада добила је име „Римини“ због учешћа у борбама код Римини-а у Италији). Такође је формиран један „командос“ од 2.000 људи под именом „Свети батаљон“ који је био под непосредном командом грчке избеглицке владе.

Основу за стварање монархофашистичке армије Грчке, после споразума у Варкизи, претстављале су јединице формиране у Африци, а које су се у то време налазиле у земљи под окриљем енглеских трупа.

Да би учврстила свој положај, монархофашистичка влада је почела организовати жандармерију и полицију, а посебно је обратила пажњу и на формирање армије. Већ у пролеће 1945 године од профашистичких батаљона безбедности, јединица ЕДЕС-а и новомобилисаног људства формиране су три пешадиске дивизије и 40 батаљона Националне гарде. Јединице су биле наоружане лаким пешадиским наоружањем, углавном, немачког и енглеског порекла

Пошто овакав састав армије, ни по броју, ни по наоружању, није био довољан за обезбеђење власти грчке буржоазије и енглеског утицаја, у априлу 1945 године Грчку је посетио лорд Алан Брук, шеф британског империјалног штаба. После тога, на седници Вишег војног савета одлучено је да се армија повећа на седам дивизија, с тим да три дивизије буду моторизоване. Материјал за формирање ових јединица требала је да испоручи Енглеска. Људство за ове јединице мобилисано је у току 1945 године, али због споре испоруке материјала од стране Енглеске јединице нису биле комплетирани, нити оспособљене за успешно вођење борби против Демократске армије Грчке (ДА), која је сваки даном расла и наносила им прилично велике губитке.

Осећајући све већу опасност од Демократске армије Грчке, САД су 1947 године повећале своје војне мисије и убрзале процес повећавања, учвршћења и попуњавања монархофашистичке армије ратним материјалом.

У току борби са Демократском армијом војно руководство уочило је код монархофашистичке армије слаб морал трупа, гломазну формацију јединица, нарочи-

то позадинског дела (слично Енглеској формацији), која је спутавала брз маневар и покретљивост јединица, затим слабу организацију садејства, како унутар самих јединица, тако и са суседним јединицама, примењивање линијске тактике итд., што је редовно доводило до неуспеха.

Да би отклонио поменуте слабости, Генералштаб грчке армије, уз активну сарадњу и помоћ америчке војне мисије и инструктора, предузео је, углавном, следеће мере:

— почетком 1947 године, поред штаб-корпуса, који су већ постојали, формиран је штаб Северне грчке армије са задатком да обједињује дејство свих сувоzemних, ваздухопловних и поморских снага које учествују у операцијама против ДА у континенталној Грчкој;

— измењена је формација (смањен позадински, а повећан оперативни део), а следствено томе примењени су, донекле, и нови тактички поступци у вођењу борбе, у вези са стеченим искуствима, новом формацијом и америчким наоружањем које је све више пристизало у монархофашистичке јединице;

— формиране су специјалне брдске јединице, тзв. ЛОК, чије се људство обучавало само за дејства на планинском земљишту, с обзиром да је Грчка претежно планинска земља, а поготово што су се борбе са ДА водиле скоро искључиво на земљишту планинског карактера. Одреди ЛОК налазили су се под непосредном командом Оперативне управе Генералштаба; у свом саставу имали су два батаљона по четири чете. Батаљони су били наоружани, углавном, аутоматским оружјем, које је било подешено за лако преношење, без позадинских делова, тако да су били веома покретни и способни за дејство на сваком земљишту, а због велике ватрене моћи претстављали су јаку ударну снагу.

За време борби одреди ЛОК-а су придавани дивизијама које су дејствовале на главним правцима. Они су начелно дејствовали скупно, али, ако је ситуација захтевала придавани су бригаама, батаљонима, па и четам. Најчешће су коришћени за извршење самосталних задатака у склопу борбеног задатка дивизије којој су придати (за извршење обухвата или обиласка, у циљу изненадног удара у бок или позадину борбеног поретка јединица). Пошто су имали преимућства над осталим јединицама, у борби су постижали највише успеха, тако да им је Генералштаб поклањао велику пажњу.

Иако је после завршетка грађанског рата у Грчкој престала улога ових одреда, ипак се може очекивати да ће их војно руководство и даље развијати и усавршавати, а врло је вероватно да ће још неке делове оперативних јединица формирати и обучавати по угледу на њих, нарочито ако се има у виду карактер земљишта претежног дела Грчке, па и њених суседних земаља, против којих би у евентуалном рату могла ангажовати своје оружане снаге.

У борбама са ДА показала се слаба ватрена моћ пешадских јединица, нарочито у артиљерији, тако да се недостатак артиљериске ватре морао надокнађивати дејством лаке бомбардерске и јуришне авијације. Иако је, према формацији из 1948 године, пешадски батаљон у саставу штабне чете требало да има вод митраљеза, ипак их већина пешадских батаљона није имала. Исто тако, формација је предвиђала у бригади једну батерију топова (један вод брдских топова 75,6 мм и један вод топова 105 мм), али многе бригаде, па чак и неке дивизије, нису имале сопствене артиљерије, већ им је она придавана за време вођења борби од дивизије, односно корпуса. Исти је случај био и са минобацачима, али у мањој мери. Садашње потребе армије у минобацачима углавном су задовољене, а вероватно је, да ће се и проблем артиљерије решити у скорој будућности.

Пошто је недостатак оружја, нарочито артиљерије, уочен још раније, војно руководство тражило је од САД да повећа лиферирање оружја у Грчку, тако да је у току 1948 и 1949 године почела испорука, али у недовољним количинама.

Оружје монархофашистичке армије углавном је модерно — енглеског и америчког порекла — али је разнообразно, тако да је отежано снабдевање муницијом и резервним деловима. Артиљерија је претежно брдска, што одговара потребама Грчке армије.

Пошто су у току 1948 године јединице ојачане и добрим делом оспособљене за самостално вођење борби, расформиран је штаб Северне грчке армије, а Генералштаб је предузео директно руковођење трупама преко штабова корпуса.

Састав монархофашистичке армије 1949 године био је следећи:

а) Копнене снаге:

— три армиска корпуса (I, II и III),
— пет брдских дивизија (1, 7, 8, 10 и 15),

- три моторизоване дивизије (2, 9 и 11),
- пет самосталних бригада (54, 71, 72, 77 и 78),
- пет одреда ЛОК (А, Б, Ц, Д, Е),
- деведесет осам батаљона Националне гарде (1—98),
- жандармериски корпус са 25 батаљона (1—25),
- полициске снаге — око 8.000 људи.

б) Познате ваздухопловне снаге:

- један ловачки пук (80 апарата „Spitfire IX“),
- једна самостална бомбардерска група (30 бомбардера „Wellington“),
- једна самостална бомбардерска група (49 авиона „Helldivers“),
- једна извиђачка група (27 авиона „Auster“ и „Harvard“),
- једна група транспортних авиона (14 апарата „Anson“ и „Dakota“).

ц) Познате поморске снаге:

Једна тешка и једна лака крстарица, осам разарача, осам ескортних разарача, три торпиљарке, два торпедна чамца, девет подморница, шест стражарских бродова, осамнаест стражарских чамаца, шест моторних топовњача, тридесет три миноловца, једанаест мањих десантних бродова и дванаест помоћних бродова. Укупно 118 јединица са 82.772 тоне.

Према томе, Грчка је приближно имала око 244.000 људи и то:

- копнених, ваздухопловних и поморских снага око 208.000 људи,
- полувојничких формација-жандармерије 28.000 људи,
- полиције 8.000 људи.

Пошто је монархофашистичка армија почетком 1949 године била знатно повећана и добрим делом попуњена ратним материјалом и већи део њеног официрског кадра прошао кроз америчке и енглеске школе, успела је да савлада Демократску армију, која је тада бројала око 35.000 људи.

Издајничка информировска политика руководиоца Комунистичке партије Грчке, после смењивања Маркоса, разбила је изнутра Демократску армију, тако да се није могао очекивати неки њен организовани отпор у офанзиви која је јавно припремана од стране монархофашиста, што је и довело до њеног пораза.

Пошто је успешно завршила офанзиву против ДА, у августу и септембру 1949 го-

дине, монархофашистичка армија — која је до тада била концентрисана главним снагама у Северној Грчкој и Елиру — постепено је почела прелазити на мирнодопско стање.

Почетком 1950 године монархофашистичко руководство је извршило извесне измене, како у формацији тако и у организацији оружаних снага Грчке. Говори се о томе да ће се бригаде преименовати у пукове, а вероватно је да ће доћи и до формацијских промена. Такође, монархофашистичко војно руководство настоји да појача ватрену моћ пешадиских јединица увођењем већег броја лаког пешадиског оружја, минобацача и артиљерије.

У Националној гарди смањен је број батаљона од 98 на 60, а формирани су лаки пешадиски пукови Националне гарде у чији састав улазе по два батаљона.

Ове године почела се вршити демобилизација старијих годишта из свих видова и родова оружаних снага, смањена је ставка у државном буџету за армију, а енглеска бригада напустила је Грчку. Из свега овога се може закључити да монархофашистичка армија прелази на мирнодопску формацију, а вероватно је да ће и своје јединице у скорој будућности, уколико то није већ извршено, дислоцирати према мирнодопским потребама.

С обзиром на последње политичке догађаје у Грчкој, може се очекивати нешто блажији курс у унутрашњој политици, који треба да се огледа у измени изразито фашистичких форми државне управе.

Оваква унутрашња политика свакако ће се одразити и на састав оружаних снага Грчке. Вероватно ће се приступити дислокацији јединица слично предратном стању, с тим што ће мирнодопски састав јединица бити нешто већи него предратни. То доказују и чињенице да се већ сада врши дислокација јединица у Северној Грчкој у предратне гарнизоне, а да се, поред објављивања демобилизације, не осећа видно смањење армије, пошто расту полувојничке формације. Тако се у Северној Грчкој приступило формирању јединица сеоске милиције (за обезбеђење од партизана) које се, у случају потребе, могу врло лако укључити у оперативне јединице.

С обзиром на предратно стање оружаних снага може се очекивати да ће Грчка имати 14 мирнодопских дивизија (3—5 моторизованих) распоређених у Александрополису, Ксанти или Комотини, Кавали, Драми или Сересу, Солуну, Кожанима, Касто-

рији, Јањини, Лариси, Атини, две дивизије на Пелопонезу и једна на Криту.

Поред обуке армије и снабдевања ратном опремом, САД су извезле у Грчку велики део машина и материјала за изградњу многобројних војних објеката, као што су: изградња и оправка путева и железница, проширење војно-поморских лу-

ка, реновирање и проширење аеродрома Хасани, Елимико, Кожане и других, ради припремања територије за ратне потребе, што све скупа треба да обезбеди владавину грчке буржоазије и солидну стратегиску платформу за САД.

ВП

Мили Војско Премање